

Sivilombudsmannen
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO

Deres ref.: 2015/293

Vår ref.: 2015/73

Dato: 25 . november 2015

Oppfølging av rapport etter Sivilombudsmannens besøk til de psykiatriske avdelingene på Diakonhjemmet sykehus 24.-27. februar 2015

Diakonhjemmet Sykehus viser til Sivilombudsmannens rapport av 12. august 2015 etter forebyggingsenhetens besøk til de psykiatriske avdelingene på sykehuset 24.-27. februar 2015.

Rapporten er tilgjengeliggjort på de to avdelingene, og har vært drøftet og diskutert i ulike fora.

Diakonhjemmet Sykehus har foretatt en grundig gjennomgang av rapporten. Under følger vår redegjørelse for hvordan vi har og videre vil følge opp Sivilombudsmannens anbefalinger. Vi har fulgt den samme kronologiske rekkefølgen som punktene i rapporten.

- *Pasienter bør alltid få både muntlig og skriftlig underretning om tvangsvedtak samt den konkrete begrunnelsen for vedtaket. Pasienten bør som hovedregel ikke måtte be om journalinnsyn for å motta informasjon om hvorfor et tvangsvedtak er fattet.*
- *Dersom pasientens helsetilstand er slik at vedkommende ikke kan motta vedtaket i det øyeblikket vedtaket fattes, bør pasienten informeres igjen når vedkommende er bedre i stand til å motta og forstå informasjon.*

Voksenpsykiatrisk avdeling Vinderen innfører ny rutine for bedre å sikre at pasienter får både muntlig og skriftlig underretning om tvangsvedtak og begrunnelse for vedtaket. Merkantilt personell som skriver ut vedtaket, vil nå legge ved journalnotat med begrunnelsen i samme brev, slik at pasienten også mottar informasjon om hvorfor tvangsvedtaket er fattet.

Videre er det blitt tilført et nytt punkt på sjekklisten som brukes på det tverrfaglige behandlingsmøtet som avholdes to ganger i uken. Det vil der bli foretatt en fortløpende vurdering ut ifra pasientens tilstand og evne til å motta informasjon og det vil bli lagt en plan for den enkelte pasient. Denne vil dokumenteres i journalen som et fast punkt i den

tverrfaglige behandlingsplanen. Her vil avdelingen også dokumentere dato for når pasienten har mottatt begrunnelsen skriftlig. Disse tiltakene skal bidra til å sikre at rutinen følges.

Alderspsykiatrisk avdeling vil endre sine rutiner fra at informasjon hovedsakelig blir gitt muntlig til at pasient og nærmeste pårørende også får informasjonen skriftlig. Nye brevmalere for brev til pårørende er tatt i bruk. Pasienten vil få tilbud om kopi av vedtak og journalnotat med begrunnelse i forbindelse med en samtale med behandler eller så snart pasienten er i stand til å motta og forstå informasjonen. For å sikre implementeringen av dette vil det være fast tema på avdelingens regelmessige møter om tvunget psykisk helsevern (TPH-møter). Der vil også tidspunkt for når pasienten skal motta informasjon tematiseres. Det legges også opp til fast gjentakelse av informasjon i utskrivningssamtale.

- *Helsepersonell bør sørge for at pasienter er kjent med sine klagerettigheter. Dersom pasientens helsetilstand er slik at vedkommende ikke kan forstå sin rett til å klage i det øyeblikket vedtaket fattes, bør pasienten informeres igjen når han eller hun er bedre i stand til å motta og forstå informasjon.*

Voksenpsykiatrisk avdeling Vinderen har en skriftlig rutine der det er nedfelt at behandler og miljøpersonell skal sørge for at pasienten er kjent med sine klagerettigheter. For å sikre bedre etterlevelse av den skriftlige rutinen er Voksenpsykiatrisk avdeling i slutfasen i arbeidet med å utarbeide en velkomstmappe til pasienter og pårørende. Velkomstmappen vil inneholde generell informasjon om avdelingen inkludert informasjon om klagerettigheter. I tillegg vil denne informasjonen bli hengt opp på informasjonstavlene til pasienter på døgnenhetene. Voksenpsykiatrisk avdeling har også satt informasjon til pasienten om klagerettigheter som et eget sjekklisterpunkt på det tverrfaglige behandlingsmøtet.

- *Kontrollkommisjonen bør spørre pasientene direkte om de ønsker å snakke med kommisjonen.*

Kontrollkommisjonen forholder seg til «Informasjonsskriv til medlemmer av kontrollkommisjoner i psykisk helsevern» fra Helsedirektoratet (IS-1559). Enhetene legger til rette for at miljøpersonell er tilgjengelige for Kontrollkommisjonen og forspør alle nye pasienter om kontakt når kommisjonen er til stede i enhetene. Voksenpsykiatrisk avdeling har vært i kontakt med Kontrollkommisjonen og de fastholder dagens praksis som beskrevet i informasjonsskrivet.

- *Voksenpsykiatrisk avdeling Vinderen bør bare foreta en gjennomgang av pasienters eiendeler ved «begrunnet mistanke» om innføring eller oppbevaring av medikamenter, rusmidler, rømningshjelpemidler eller farlige gjenstander. Slik ransaking bør besluttes av den faglige ansvarlige i vedtaksform.*

Basert på erfaring vurderer Diakonhjemmet Sykehus det som svært utfordrende å ivareta sikkerheten til pasienter og ansatte på en forsvarlig måte uten at det foretas rutinemessige kontroller. Denne erfaringen baserer seg bl.a. på at man ved Voksenpsykiatrisk avdeling gjentatte ganger tilfeldig har funnet farlige gjenstander i pasienters bagasje. Vi viser også til de

undersøkelser som ble gjort da Helsedirektoratet utarbeidet en rapport for Helse- og omsorgsdepartementet i 2015 og som nå danner grunnlag for forslaget til endring i psykisk helsevernloven om utvidet tilgang til kontroll for å hindre innføring av legemiddel, rusmiddel, skadelige stoff, farlige gjenstander og rømmingshjelpemiddel. Avdelingen er i gang med å gjennomgå prosedyrer vedrørende mottak og grunnlag for vedtak om ransaking for å vurdere om disse må tydeliggjøres for å sikre at det blir truffet vedtak ved begrunnet mistanke.

- *Helsepersonell bør sørge for at pasienter tilbys en samtale (debrief) etter bruk av tvangsmidler. Dette bør også, dersom ikke pasienten motsetter seg dette, tilbys til eventuelle pårørende.*

Dette tilstrebes av døgnenhetene i Voksenpsykiatrisk avdeling Vinderen, både rett i etterkant av bruk av tvangsmidler og under det videre oppholdet, men det erkjennes at dette ikke alltid fullt ut er implementert. For å sikre at rutinen følges, settes også dette opp på sjekklisten for faste punkter på tverrfaglig behandlingsmøte.

Alderspsykiatrisk avdeling har nå implementert tilsvarende rutine om at pasienter skal tilbys samtale etter vedtak om tvangsmidler. Rutinen er foreløpig ikke skriftliggjort, men behov for skifteliggjøring vurderes fortløpende.

Det er rutinemessig tilbud om pårørendesamtaler for inneliggende pasienter i begge avdelinger. I pårørendesamtaler er også et eventuelt vedtak om tvangsmidler et viktig tema, kun begrenset av pasientens manglende samtykke.

Voksenpsykiatriske avdeling Vinderen har ved gjennomgang av rapporten også besluttet å gjennomgå rutiner for hvordan pårørende informeres om tvangsvedtak inkludert bruk av tvangsmidler. I dag sendes vedtaket og følgebrevet kun per post. Det vil nå bli vurdert om det også skal innføres telefonhenvendelser for å sikre raskere informasjon.

Vi viser ellers til at begge avdelingene har likelydende brevmal som sendes til pårørende ved tvangsvedtak og hvor de tilbys å ta kontakt for ytterligere informasjon.

- *Avdelingene bør forbedre dokumentasjon i tvangsprotokollene slik at det alltid omfatter pasientens navn og fødselsnummer, klokkeslett for begynnelse og slutt av tvangstiltak, begrunnelse for tvangstiltak, navn på både vakthavende lege og den som er faglig ansvarlig for tvangsvedtak og registrering av skader på pasient eller ansatte. Pasienter bør ha anledning til å vedlegge kommentar til tvangsprotokollen, og de bør ha rett til innsyn i tvangsprotokollen som gjelder deres hendelse.*

Gjeldende prosedyre er at begrunnelse for tvangstiltak, navn på vakthavende lege og faglig ansvarlig samt navn på pasient og fødselsnummer dokumenteres i tvangsprotokollen. Klokkeslett for begynnelse og slutt på tvangsmiddel skal også fremgå. Tvangsprotokollen er en bok som oppbevares innelåst på vaktrommet. Medisinskfaglig rådgiver eller annen spesialist på enhetsnivå på Voksenpsykiatrisk avdeling går daglig gjennom protokollen og kontrollerer at riktige opplysninger er nedfelt. Kontrollkommisjonen gjennomgår også disse protokollene ved

regelmessig tilsyn og foretar dermed også en form for dobbeltkontroll med at det foreligger fullstendige opplysninger. Det gjøres eget journalnotat med spesifikk begrunnelse for vedtaket og det opprettes et eget vedtaksskjema, begge i pasientens elektroniske journal. Avdelingen har besluttet å scanne tvangsprotokollen inn i pasientens elektroniske journal. Slik vil alle opplysninger knyttet til vedtak om tvangsmidler bli tilgjengelig for pasienten.

Skader på pasient og eller ansatt dokumenteres ikke i tvangsprotokoll, men i pasientens elektroniske journal. Det vil der fremkomme om skaden skjedde i forbindelse med vedtak om tvangsmidler.

I tillegg rapporteres slike skader i sykehusets avvikssystem og meldes etter rutine til Kunnskapssenteret i tråd med spesialisthelsetjenesteloven § 3-3.

Alderspsykiatrisk avdeling er enig i at pasienter skal ha innsyn i tvangsmiddelprotokollen for det som gjelder den enkelte og dette innføres som rutine. Dersom pasienter har kommentarer til denne, vil de bli scannet i vedkommendes elektroniske pasientjournal.

- *Mekaniske tvangsmidler bør benyttes i kortest mulig tid.*

Dette tilstrebes i både i Voksenpsykiatrisk avdeling og Alderspsykiatrisk avdeling. I Akuttpsykiatrisk døgnenhet gjennomgås hver enkelthendelse med aktuelt personell, i tillegg til at forebygging og riktig bruk av tvang er et kontinuerlig tema i enheten. Enheten har ukentlige møter for samhandlingstrening, hvor både forebygging og praktisk gjennomføring er tema. Enheten har opprettet en tverrfaglig sikkerhetsgruppe, bestående av overlege, sykepleiere, ergoterapeut, dag-/kveld-/nattpersonell, som skal bistå i arbeidet med kontinuerlig fokus på riktig bruk av tvang og forebygging av utageringssituasjoner.

- *Helsepersonell bør sørge for at pasienter tilbys samtale (debrief) etter hendelser der politiet har vært involvert. Dette bør også, dersom ikke pasienten motsetter seg dette, tilbys til eventuelle pårørende.*

Rutinen er at hendelsene skal tas opp i samtale med pasienter når dette anses som forsvarlig ut ifra pasientens situasjon. For å sikre at rutinen følges i Voksenpsykiatrisk avdeling Vinderen, settes dette opp som eget punkt i den tverrfaglige behandlingsplanen og er innført som punkt på sjekklisten for tverrfaglige behandlingsmøter. Overfor pårørende sikres dette som tema i pårørendesamtaler som tilbys alle.

Avslutningsvis vil vi informere om at når det gjelder utbedring av de bygningsmessige forholdene som påpekes knyttet til Alderspsykiatrisk avdeling, er disse planlagt slutført innen årets utgang.

Diakonhjemmet Sykehus vil fortsette arbeidet med implementering av tiltakene, og oppfølgingen vil bli en del av den rutinemessige oppfølgingen i ledelsens gjennomgang (LGG).

Rapporten og forbedringsarbeidet knyttet til denne vil bli tema i neste møte i sykehusets sentrale Kvalitets- og pasientsikkerhetsutvalg.

Med vennlig hilsen

Anders Mohn Frøfjord
Adm direktør

Anne Wenche Lindboe
Direktør for fag og kvalitet